

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ-Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
επιμέλεια: Μαρία Κάππου

Γλώσσα
Προφορικός
και
γραπτός λόγος

ΕΠΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Οι λέξεις συμβολίζουν έννοιες	Αποτελέσματα
<p>Προφορικός λόγος</p> <p>Γραπτός λόγος-Κείμενα</p> <ul style="list-style-type: none">• Επιστημονικά• Παιδαγωγικά• Ιστορικά• Πολιτικά• Πολιτικός λόγος• Διαφημιστικά-η γλώσσα της διαφήμισης• Λογοτεχνικά-η γλώσσα της λογοτεχνίας• Ανακοινώσεις• Νόμοι• Άρθρα• Σχόλια• Προσκλήσεις• Πρακτικά• Επιστολές• Προγράμματα• Οδηγίες• Συνταγές <p>κ.λπ.</p>	<p>ΑΤΟΜΟ</p> <ul style="list-style-type: none">• Πνευματική ανάπτυξη• Αποτελεί το κυριότερο μέσο μετάδοσης της γνώσης και της παιδαγωγικής Επικοινωνία• Έκφραση συναισθημάτων• Κοινωνικοποίηση• Ηθικοποίηση• Πολιτικοποίηση• Εθνική συνείδηση-εθνική αυτογνωσία• Οικουμενικό πνεύμα <p>ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ</p> <ul style="list-style-type: none">• Διάδοση γνώσεων• Επιστήμη• Οικονομία-εργασία• Εκπαίδευση• Παιδεία• Πληροφόρηση• Πολιτική• Νόμοι• Θεσμοί• Τέχνες• Ψυχαγωγία• Βιβλία• Ιδεολογίες• Παραδόσεις• Ήθη και έθιμα• Συνήθειες

ΟΡΙΣΜΟΣ

Γλώσσα είναι ένα σύστημα συμβόλων που βρίσκονται σε λειτουργική ενότητα, αποτελούν έναν ιδιαίτερο κώδικα έκφρασης, επικοινωνίας και σκέψης, που στηρίζεται σε φθόγγους, λέξεις και προτάσεις.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ο προφορικός και ο γραπτός λόγος αποτελούν δύο ισότιμες μορφές επικοινωνίας με ιδιαίτερα ωστόσο χαρακτηριστικά που οριοθετούν επί της ουσίας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους. Πρέπει να αποσαφηνιστεί ότι ο προφορικός και γραπτός λόγος αντιπροσωπεύουν **διαφορετικές επικοινωνιακές περιστάσεις**, γεγονός που σημαίνει πως αλλιώς μιλάμε και αλλιώς γράφουμε, ανάλογα πάντα με την περίπτωση.

Ο προφορικός λόγος-προφορική επικοινωνία ιστορικά και ιεραρχικά προηγείται της γραπτής, εφόσον η προφορική ομιλία προϋπήρξε της γραπτής και ο άνθρωπος πρώτα μαθαίνει να μιλάει («ομιλών άνθρωπος») και μετά να γράφει («γράφων άνθρωπος»). Αποτελεί, λοιπόν, την άμεση και φυσική πλευρά της γλώσσας που επιτελείται με τα φωνητήρια όργανα του ανθρώπου, ενώ η γραπτή ομιλία αποτελεί μια τεχνητή συνθήκη και διαδικασία που προϋποθέτει τη γνώση σημειακού συστήματος γραφής.

Η προτεραιότητα του προφορικού λόγου : η σύγχρονη γλωσσολογία δίνει προτεραιότητα στον προφορικό λόγο έναντι του γραπτού, γιατί :

- ο άνθρωπος πρώτα μαθαίνει να μιλά και ύστερα να γράφει, αν το μάθει αυτό ποτέ.
- υπάρχουν ακόμη και σήμερα ομάδες αναλφάβητων ή και γλωσσικές κοινότητες χωρίς καθόλου γραφή
- σχεδόν όλοι οι άνθρωποι μιλάνε περισσότερο απ' όσο γράφουν ή διαβάζουν.
- συνήθως τα θέματα που συζητιούνται στον προφορικό λόγο είναι πολύ πιο ποικίλα απ' ό,τι στο γραπτό.

Η γραφή είναι μια σχετικά πρόσφατη εφεύρεση: έχει ιστορία λίγων χιλιάδων ετών, και αυτό σε ελάχιστες περιοχές του κόσμου, όπως η Αίγυπτος, η Μεσοποταμία, η Ελλάδα ή η Κίνα · ενώ ο άνθρωπος διαθέτει γλώσσα εδώ και πενήντα χιλιάδες χρόνια τουλάχιστον.

Στα πιο εξελιγμένα συστήματα η γραφή προσπαθεί να αποδώσει, έστω και με ατέλειες, την προφορά, τα γνωρίσματα της ομιλίας · δηλαδή η πρώτη στηρίζεται στη δεύτερη.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ-Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
 επιμέλεια: Μαρία Κάππου

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ-ΔΙΑΦΟΡΕΣ

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ
Διάρκεια στο χρόνο	
<p>Είναι εφήμερος</p> <p>Τα λόγια λησμονούνται εύκολα, η μνήμη δύσκολα αποτυπώνει την ακρίβεια των λόγων, με αποτέλεσμα καθετί σημαντικό να χάνεται.</p> <p>Οι αρχαίοι Έλληνες έλεγαν «έπεα πτερόεντα» και οι Λατίνοι «verba volan</p>	<p>Τα γραπτά κείμενα είναι αθάνατα και διασώζουν τις γνώσεις των προηγούμενων γενεών και πολιτισμών.</p> <p>Νικά τις αδυναμίες της μνήμης, αφού ο δέκτης μπορεί να επανέρχεται στα κείμενα όσες φορές είναι αναγκαίο</p> <p>Οι Λατίνοι έλεγαν «scripta manent».</p>
Λεξιλόγιο-σύνταξη	
<p>Είναι απροσχεδιαστος και γι' αυτό λιγότερο επιμελημένος, και μπορεί να οδηγήσει σε παρερμηνείες.</p> <p>Πρόχειρο λεξιλόγιο (λόγω ταχύτητας). Ανακρίβεια, ασάφεια, αοριστολογία Ελλειπτικές φράσεις</p> <p>Ασυνταξίες</p> <p>Οι λέξεις έχουν πολυσημία και ειδικά ο προφορικός λόγος δεν είναι σαφής και δημιουργεί προβλήματα επικοινωνίας</p> <p>Ωστόσο, ο πομπός έχει περιθώρια να διορθώσει τη διατύπωση και να προσθέσει στοιχεία για να επιτευχθεί η σαφήνεια.</p>	<p>Είναι προσχεδιασμένος και γι' αυτό περισσότερο επιμελημένος.</p> <p>Το λεξιλόγιο είναι επεξεργασμένο Είναι σαφής, δεν επιδέχεται αοριστολογίες γιατί προηγείται σκέψη, δύσκολα παρερμηνεύεται</p> <p>Η σύνταξη φροντισμένη (Μακροπερίοδος λόγος, υποτακτική σύνδεση)</p> <p>Επιμελημένη συνοχή-συνεκτικότητα</p>
ΥΦΟΣ	
<p>Είναι αυθόρμητος, πηγαίος, εκφράζει άμεσα τον συναισθηματικό κόσμο του ανθρώπου</p> <p>Ευνοεί τον διάλογο, εξελίσσεται με γρήγορους ρυθμούς, έχει ζωντάνια, αμεσότητα, παραστατικότητα.</p> <p>προσφέρει στον ομιλητή τη δυνατότητα να ενισχύει τη νοηματική αξία των λέξεών του με τη χρήση παραγλωσσικών στοιχείων, όπως είναι οι εκφράσεις του προσώπου και οι χειρονομίες.</p> <p>Είναι ιδιαίτερο προνόμιο του προφορικού λόγου πως με τον επιτονισμό και μόνο της φωνής μια απλή λέξη ή έκφραση μπορεί να λάβει πλήθος νοηματικών προεκτάσεων, πλουτίζοντας έτσι το λόγο με τρόπους που δεν είναι εφικτοί στο γραπτό κείμενο. Όλο το φάσμα των</p>	<p>Είναι περισσότερο ψυχρός, απρόσωπος, τυπικός.</p> <p>Δεν δίνει τη δυνατότητα άμεσης απόκρισης. Δεν έχει την αμεσότητα, ζωντάνια, παραστατικότητα.</p> <p>Στο πλαίσιο του γραπτού λόγου, μπορούν μεν να αποδοθούν με πληρότητα οι σκέψεις του ατόμου και χάρη στα σημεία στίξης να υπονοηθούν στοιχεία όπως είναι η ειρωνεία, η έκπληξη, η αμφιβολία κ.λπ., δεν μπορούν όμως τα λόγια του</p>

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ-Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

<p>συναισθημάτων μπορούν να περάσουν στην ομιλία του ατόμου ακριβώς μέσω του επιτονισμού, χωρίς να απαιτείται η ρητή λεκτική δήλωσή τους.</p>	<p>γράφοντας να αποκτήσουν ποτέ τη ζωντάνια και το ποικιλοτρόπως ενισχυόμενο νοηματικό εύρος που παρέχει η οπτική επαφή και το άκουσμα της φωνής του ομιλητή.</p>
<p>ΔΕΚΤΗΣ</p>	
<p>Ο δέκτης προσλαμβάνει το μήνυμα την ίδια στιγμή που εκπέμπεται από το δέκτη</p> <p>Ο δέκτης μπορεί να παρέμβει με ερωτήσεις, αντίλογο.</p> <p>Ο ομιλητής έχει το σαφές πλεονέκτημα να ελέγχει το επίπεδο κατανόησης των λεγομένων του τη στιγμή ακριβώς που τα εκφέρει, κι αυτό του επιτρέπει να επανέρχεται με διευκρινίσεις και περαιτέρω συμπληρωματικά στοιχεία, προκειμένου να διασφαλίσει πως ο συνομιλητής του έχει κατανοήσει πλήρως το μεταδιδόμενο μήνυμα. Ενώ, ακόμη κι αν ο ίδιος δεν αντιληφθεί κάποια πιθανή παρανόηση ή ασάφεια, υπάρχει πάντοτε η δυνατότητα του συνομιλητή να εκφράσει τις απορίες του ή να θελήσει να επιβεβαιώσει πως έχει αντιληφθεί ορθά όσα έχει ακούσει μέχρι εκείνη τη στιγμή.</p> <p>Ο προφορικός λόγος ικανοποιεί με αποτελεσματικότητα τις πλείστες καθημερινές ανάγκες επικοινωνίας των ανθρώπων και χρησιμοποιείται ακόμη και από τους (οργανικά ή λειτουργικά) αναλφάβητους</p>	<p>Ο δέκτης μπορεί να επανέρχεται στα κείμενα όσες φορές είναι αναγκαίο</p> <p>Ο συγγραφέας είναι αναγκασμένος να προβλέπει τις απορίες του δέκτη και να είναι αναλυτικός, συγκεκριμένος, σαφής, γι' αυτό και στο γραπτό λόγο αξιοποιούνται πολλά παραδείγματα.</p> <p>Ο γραπτός λόγος δεν προσφέρει στο άτομο τη δυνατότητα άμεσης λήψης στοιχείων ανατροφοδότησης, όπως είναι οι εκφράσεις του συνομιλητή, οι αντιδράσεις και οι απορίες του, που χαρακτηρίζουν τη ζωντανή προφορική επικοινωνία. Ο γράφων, επομένως, δεν μπορεί να γνωρίζει πραγματικά ποιος ήταν ο άμεσος αντίκτυπος των λόγων του, ούτε έχει τη δυνατότητα να δώσει άμεσα διευκρινίσεις και εξηγήσεις στον αποδέκτη του κειμένου του. Στοιχείο που τον ωθεί βέβαια να επιδιώκει τη σαφέστερη και πληρέστερη δυνατή διατύπωση, του στερεί όμως την άμεση αλληλεπίδραση.</p> <p>Δεν είναι προσιτός στον μέσο άνθρωπο, αφού απαιτεί ιδιαίτερες γλωσσικές ικανότητες</p>

Πηγές

http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_a10/index.htm

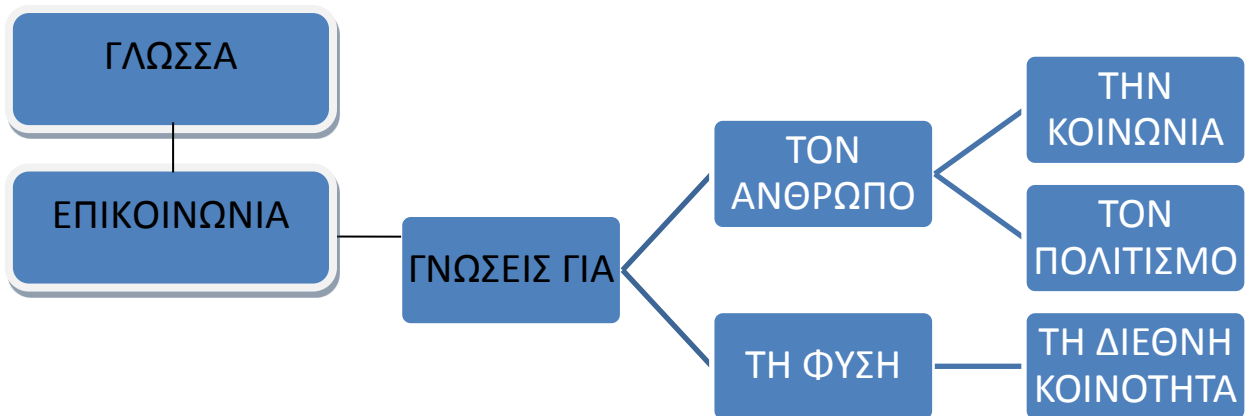
[yannidakis live τρίτης – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ: Ε.2.iii. Ο γραπτός λόγος « yannidakis press](http://yannidakis.live.trίτης – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕΣΩ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ: Ε.2.iii. Ο γραπτός λόγος « yannidakis press)

www.kessarar.edu.gr/images/stories/Mathimata/lykeio/B/B_lykio_ekthesi/Sxediagramata/ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ-ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ.pdf

<http://latistor.blogspot.gr/>

<http://vprassas.blogspot.gr/>

ΒΑΣΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Είναι παρούσα σε όλες τις πλευρές της ανθρώπινης ζωής και με αυτήν ο άνθρωπος πράττει, αναπαριστά και αφηγείται τις πράξεις του. Αυτή αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα για τη συνεργασία των πρώτων ανθρώπων και στη συνέχεια για τη μεταλλαγή των απλών κοινωνιών σε οργανωμένες πολιτείες μέσω της διατύπωσης γραπτών νόμων.

Αποτελέσματα στο άτομο

Επιχειρήματα	Αποτελέσματα
<p>Με τη γλώσσα οι άνθρωποι Αναπτύσσονται πνευματικά</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ονομάζουν και ταξινομούν τον κόσμο • Μαθαίνουν-αποκτούν γνώσεις • Εκφράζουν τις σκέψεις τους, τις ιδέες τους με ειρμό, λογική, αλληλουχία • Εκφράζουν απορίες • Κρίνουν-αξιολογούν • Αμφισβητούν • Εξηγούν • Διδάσκουν, μεταδίδουν γνώσεις • Εξιστορούν, διηγούνται (γεγονότα, εμπειρίες, βιώματα κ.λπ.) • Περιγράφουν (πρόσωπα, τόπους, καταστάσεις, ενέργειες) • Συμμετέχουν στο διάλογο • Επιχειρηματολογούν 	<p>Ανάπτυξη πνευματικών ικανοτήτων</p> <p><u>Γνώσεις</u> -Οδηγεί στη διεύρυνση του γνωστικού πεδίου, στην ανάπτυξη της κρίσης. - Δίνει τη δυνατότητα στο άτομο να ικανοποιήσει τη φιλομάθειά του. -Το βοηθά να φτάσει στην ανθρωπογνωσία, καθώς και στη γνώση και στον προσδιορισμό του φυσικού περιβάλλοντος. -Κατευθύνεται προς τη παιδεία και τη γνώση, στοιχεία που απαλλάσσουν από την πνευματική μονομέρεια του καιρού μας.</p> <p><u>Διανοητικές ικανότητες-σκέψη-κριτική ικανότητα</u> Όσο πιο σύνθετα και ολοκληρωμένα εκφράζεται ένας άνθρωπος, τόσο περισσότερο κινητοποιεί το πνεύμα του, και αντίστροφα, όσο πιο καλλιεργημένος είναι πνευματικά, τόσο πιο πλούσια εκφραστικά μέσα χρησιμοποιεί.</p>

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ-Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

επιμέλεια: Μαρία Κάππου

<ul style="list-style-type: none"> • Πείθουν, ανασκευάζουν επιχειρήματα • Διαβάζουν κείμενα (επιστημονικά, ιστορικά, άρθρα, διαφημίσεις κ.λπ.) • Γράφουν κείμενα (λογοτεχνικά, κείμενα για την εξυπηρέτηση των πρακτικών αναγκών της ζωής, ημερολόγιο, σημειώσεις, περιλήψεις, απομνημονεύματα, οδηγίες κ.λπ) • Μεταδίδονται οι ειδήσεις, σχόλια για την επικαιρότητα • Αναγνωρίζουν τις γλωσσικές ποικιλίες Αναγνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες της γλώσσας της διαφήμισης, της γλώσσας της λογοτεχνίας, του επιστημονικού και φιλοσοφικού λόγου 	<p>-Επιτρέπει τη διεύρυνση των οριζόντων του ατόμου, τη σφαιρική ενημέρωση του ενάντια σε φαινόμενα παραπληροφόρησης και προπαγάνδας, που αρκετά συχνά προωθούν σήμερα τα οργανωμένα συμφέροντα.</p> <p>-Ελέγχει επίσης τα μηνύματα, που σήμερα δέχεται με καταγιστικό τρόπο</p> <p><u>Διάλογος</u></p> <p>-Διαμορφώνοντας το κατάλληλο κριτικό υπόβαθρο, ο άνθρωπος οδηγείται στην πνευματική ελευθερία, είναι σε θέση να εκφράσει τη διαφωνία του μέσω της γλώσσας-λόγου και να προβάλλει τις θετικές του αντιπροτάσεις.</p> <p><u>Λεξιλόγιο</u></p> <p>-Η σκέψη, η προσπάθεια του ανθρώπου με μια λέξη να κατανοήσει και να ερμηνεύσει τον κόσμο που τον περιβάλλει, εμπλουτίζει τη γλώσσα με νέα στοιχεία</p> <p><u>Ευαισθητοποίηση</u></p> <p>για κοινωνικά θέματα</p> <p><u>Διαμόρφωση οικολογικής συνείδησης</u></p>
--	---

<p>Επιχειρήματα</p>	<p>Αποτέλεσμα Διαμόρφωση εθνικής συνείδησης</p>
<p>Μετάδοση γνώσεων, αξιών και πολιτισμικών στοιχείων του παρελθόντος</p>	<p>Σφυρηλατείται η εθνική ταυτότητα ενός λαού και με τη γνώση της ο πολίτης καλλιεργεί την εθνική του συνείδηση, ενδυναμώνει το εθνικό του φρόνημα και μάχεται, αν χρειαστεί, για την προάσπιση της εθνικής του ακεραιότητας, που απειλείται από εξωτερικούς εχθρούς, γιατί συνειδητοποιεί την άρρηκτη σχέση γλώσσας πατρίδας.</p>

<p>Επιχειρήματα</p>	<p>Αποτελέσματα Εκφράζουν τον ψυχικό τους κόσμο</p>
<p>Με τη γλώσσα οι άνθρωποι εκφράζουν, εξωτερικεύουν συναισθήματα, τον εσωτερικό τους κόσμο, τις ευαισθησίες</p>	<p>-Το άτομο μπορεί να εκφράσει με σαφήνεια τη συναισθηματική του κατάσταση επιδιώκοντας μια ορισμένη αντίδραση ή ανταπόκριση από τους γύρω του</p> <p>-Καλλιεργούνται οι σχέσεις, λύνονται οι παρεξηγήσεις, έρχονται πιο κοντά οι άνθρωποι..</p> <p>- Η έκφραση των συναισθημάτων λειτουργεί κατά τρόπο θετικό στις ανθρώπινες σχέσεις, αλλά και στη γενικότερη συνύπαρξη των ατόμων, αφού καθιστά σαφές πως όλοι οι άνθρωποι - ανεξάρτητα από το φύλο, τη θρησκεία ή τον τόπο διαμονής τους- έχουν παρόμοια συναισθήματα, και άρα παρόμοιες συναισθηματικές ανάγκες.</p>

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ-Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
 επιμέλεια: Μαρία Κάππου

Επιχειρήματα	Αποτελέσματα Κοινωνικοποίηση
Μετάδοση γνώσεων Επιβραβεύσεις Επιπλήξεις Διδασκαλία	-Επικοινωνούν με..., δημιουργούν σχέσεις... (οικογένεια, φίλοι, διαπροσωπικές σχέσεις, ομάδες αθλητικές, πολιτιστικές, πολιτικές) -Οι άνθρωποι κατορθώνουν χάρη στη γλώσσα να εδραιώσουν τις φιλικές και επαγγελματικές τους σχέσεις, όπως και τις σχέσεις έρωτα και αγάπης -Επιλύονται προβλήματα, επιτυγχάνεται η αλληλοκατανόηση -Μαθαίνουν ρόλους, υποχρεώσεις, συμπεριφορές, συνεργάζονται, επικοινωνούν για την επίτευξη των στόχων της ομάδας.

Επιχειρήματα	Αποτέλεσμα Πολιτικοποίηση
Οι άνθρωποι με τον προφορικό και γραπτό λόγο ενημερώνονται για -τη λειτουργία της πολιτείας -τα είδη των πολιτευμάτων -τους νόμους, τους θεσμούς -τη γλώσσα της εξουσίας, τον πολιτικό λόγο, -την προπαγάνδα Ο πολιτικός λόγος γεννήθηκε με τη γλώσσα. <u>Συνθήκες-προϋποθέσεις</u> Το ιδεώδες πολίτευμα, η δημοκρατία, στηρίζεται στο διάλογο και αυτός με τη σειρά του στην καλλιέργεια της γλώσσας Υπάρχει λοιπόν μια διαλεκτική σχέση γλώσσας / λόγου και δημοκρατίας. Ελευθερία λόγου	Η κατανόηση του πολιτικού λόγου από μέρος του γλωσσικά καλλιεργημένου πολίτη οδηγεί στον περιορισμό των μέσων δημαγωγίας και προπαγάνδας, της τυφλής κομματικοποίησης και του λαϊκισμού, ενώ αντίθετα στηρίζει τη γόνιμη πολιτική αντιπαράθεση και την πολυφωνία. Εκτός από τη διεκδίκηση των ελευθεριών του, ο πολίτης μέσω αυτής ασκεί έλεγχο στην εξουσία στηλιτεύοντας κάθε μορφή αδικίας ή παραβίασης. Με το λόγο οι πολίτες διεκδικούν τα δικαιώματά τους, αγωνίζονται για ελευθερία, δικαιοσύνη και αξιοκρατία Σε συνθήκες ελευθερίας και ελευθεροτυπίας δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την καλλιέργεια του θάρρους, της παρρησίας και της αποφασιστικότητας, δηλαδή των αρετών εκείνων που συνοδεύουν την ελεύθερη έκφραση.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ-Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
επιμέλεια: Μαρία Κάππου

Επιχειρήματα	Αποτελέσματα Ηθικοποίηση
Με διάλογο, νουθεσίες, επιπλήξεις, κριτική, Μέσω του προφορικού και γραπτού λόγου διατηρούνται και μεταδίδονται διαχρονικές αξίες, όπως το μέτρο, ο ανθρωπισμός, η δημοκρατία, η υπευθυνότητα, ο σεβασμός κ.λπ Η εποικοδομητική κριτική	Οι άνθρωποι διαπαιδαγωγούνται, γίνονται συνεργάσιμοι, προσαρμοστικοί, ανεκτικοί στο διαφορετικό, διαλλακτικοί. Καλλιεργείται η ηθική και τίθενται υψηλοί στόχοι και ιδανικά μυεί τον άνθρωπο στην υπευθυνότητα, και τη δυνατότητα αυτοκριτικής, ώστε να απαλλαγεί από πάθη και αδυναμίες.

Επιχειρήματα	Αποτελέσματα Καλλιέργεια οικουμενικού πνεύματος
Με τα γραπτά και προφορικά κείμενα οι άνθρωποι αποκτούν γνώσεις για τον πολιτισμό άλλων εθνών, κατανοούν, αποδέχονται τη διαφορετικότητα Γλωσσομάθεια	Η γλώσσα συμβάλλει και στην επικοινωνία μεταξύ των λαών. Δημιουργούνται δεσμοί φιλίας και συνεργασίας. Είναι σημαντική η προσφορά της για την ανταλλαγή της κουλτούρας των λαών, την καλλιέργεια πνεύματος διεθνισμού χωρίς όμως ισοπέδωση της ιδιαιτερότητας κάθε λαού, για την προάσπιση της ειρήνης, και ειδικά σήμερα, τη γόνιμη προσπάθεια για την επίλυση προβλημάτων, το σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Επιστήμη-τεχνολογία

Η ανάπτυξη των Επιστημών στηρίχθηκε στη μελέτη, στη σύγκριση, στην ανάλυση των δεδομένων, στους συλλογισμούς και στην εμβάθυνση των εννοιών, που πετυχαίνονται με τη βοήθεια της γλώσσας. Η έκφραση ιδεών και συλλογισμών επιτρέπει την πραγματοποίηση, όχι μόνο απλών καθημερινών πράξεων ή βελτιώσεων, αλλά και την υλοποίηση σημαντικών πνευματικών, επιστημονικών και τεχνολογικών επιτευγμάτων.

Εκπαίδευση

Η γλώσσα αποτελεί το βασικό εργαλείο μετάδοσης γνώσεων, καθώς καθιστά εφικτή, όχι μόνο τη μελέτη γραπτών κειμένων, αλλά και τη διεξοδική προφορική παρουσίαση των γνωστικών αντικειμένων από τους διδάσκοντες, με την παράλληλη αποσαφήνιση εννοιών που δυσχεραίνουν το μαθητή.

Οικονομία

Η οικονομική ζωή διευκολύνεται μέσω της γλώσσας και της επικοινωνίας, καθώς προάγονται οι οικονομικές συναλλαγές, αμβλύνονται οι αντιθέσεις και επιλύονται τα

οικονομικά προβλήματα, καλλιεργείται η ειδική γνώση και αναβαθμίζεται το βιοτικό επίπεδο.

Νόμοι

Επίσης, με το λόγο διατυπώνονται αλλά και αναπροσαρμόζονται οι νόμοι, τα άτομα επιτελούν με συνεννόηση και κατανόηση τους κοινωνικούς τους ρόλους, επιφέροντας την εύρυθμη λειτουργία των θεσμών και της κοινωνίας γενικότερα.

Τέχνη

Η γλώσσα, άλλωστε, επιτρέπει την εξωτερικευση ενός ακόμη βασικού στοιχείου της ανθρώπινης προσωπικότητας: της φαντασίας. Η γλώσσα είναι πεδίο δημιουργίας, γόνιμο έδαφος για την έκφραση καλλιτεχνικών ανησυχιών. Το θέατρο, η ποίηση, η λογοτεχνία είναι διέξοδοι των καλλιτεχνικών αναζητήσεων, που δεν αποφορτίζουν μόνο τους δημιουργούς αλλά αναβαθμίζουν ποιοτικά και τη δική μας ζωή.

Διάδοση του πολιτισμού

Χωρίς τη γλώσσα, οι διάφορες πολιτιστικές κατακτήσεις και εμπειρίες δε θα μεταδίδονταν από γενιά σε γενιά, αλλά ο άνθρωπος θα ήταν αναγκασμένος να ξεκινά κάθε φορά από το μηδέν. Ο γραπτός λόγος συνιστά βασικό μέσο διατήρησης του πνευματικού πολιτισμού ενός έθνους, παρέχοντας τη δυνατότητα στις νεότερες γενιές να γνωρίσουν τόσο τη λογοτεχνική όσο και την ιστορική παράδοση του τόπου τους.

Επιβίωση εθνών

Η ιστορική επιβίωση ενός έθνους εξαρτάται αποφασιστικά από τη διατήρηση της γλώσσας, ενώ η παρακμή του συνδέεται με την απώλεια της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι Έλληνες επί Τουρκοκρατίας, που οφείλουν την αντοχή τους στη γλώσσα, γιατί με αυτήν εξέφραζαν τα προβλήματα, τους πόθους και τα οράματά τους. Με τη συμβολή του λόγου διατηρούνται τα ήθη και τα έθιμα, η θρησκεία και η παράδοση ενός τόπου, εκφράζονται οι πνευματικοί άνθρωποι, υλοποιώντας τη βαρυσήμαντη αποστολή τους και διαφυλάσσεται η πολιτιστική ταυτότητα ενός λαού. Ειδικά σήμερα, που το κλίμα ευνοεί την απομάκρυνση από την παράδοση και κυριαρχεί η ξενομανία, ενώ η τηλεόραση ενισχύει τον πολιτιστικό επεκτατισμό των αναπτυγμένων κρατών, είναι απαραίτητη η γλωσσική παιδεία ως μέσο άμυνας ενός αναπτυσσόμενου μάλιστα λαού, όπως ο ελληνικός. Ο Ψυχάρης συνήθιζε να λέει ότι «γλώσσα και πατρίδα είναι το ίδιο».

Το φαινόμενο της γλώσσας, ένα φαινόμενο καθαρά κοινωνικό
Γλώσσα και Παιδεία (του Δημήτρη Τομπαΐδη)

ΚΕΙΜΕΝΟ	Θέματα Πληροφορίες Λογικές σχέσεις
Λέμε συνήθως και πιστεύουμε πως η γλώσσα είναι το μέσο επικοινωνίας των ανθρώπων μεταξύ τους ή το μέσο με το οποίο ο άνθρωπος εκφράζει τα συναισθήματα και τους στοχασμούς του. Οποσδήποτε, και στις δύο περιπτώσεις, είναι ένα εκφραστικό μέσο ή όργανο επικοινωνίας. Ωστόσο οι επιστημονικές έρευνες (γλωσσολογικές, ψυχολογικές κτλ.) των τελευταίων δεκαετιών έδωσαν στο φαινόμενο της γλώσσας –ένα φαινόμενο καθαρά κοινωνικό – νέες διαστάσεις: δε θα μιλήσουμε τώρα για το ότι τα τελευταία χρόνια η γλώσσα θεωρήθηκε ως ένας από τους κυριότερους παράγοντες για την απελευθέρωση και την εθνική	

ανεξαρτησία ενός λαού & θα παραλείψουμε επίσης το γεγονός ότι υπογραμμίζεται ολοένα περισσότερο η συμβολή της γλώσσας στην εθνική ενότητα, έτσι που σήμερα τα κράτη να είναι, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, κράτη «γλωσσικά», δηλαδή ομόγλωσσα & κι ακόμα δε θα κάνουμε λόγο για τη σχέση της γλώσσας με την οικονομική και πολιτισμική εξέλιξη ενός λαού. Θα μιλήσουμε μονάχα για τις αμοιβαίες σχέσεις της γλώσσας με την ανθρώπινη σκέψη και την καλλιέργεια του ανθρώπου.

Οι έρευνες που άρχισαν από τον Πλάτωνα και τους Στωικούς και πύκνωσαν τα τελευταία χρόνια εξέτασαν επίμονα το ζήτημα των σχέσεων της γλώσσας με τη σκέψη του ανθρώπου. Και –αν και τα πορίσματα των ερευνών δεν είναι ακόμα οριστικά– όσο ασχολήθηκαν με τη φιλοσοφία της γλώσσας δέχθηκαν πως η γλώσσα δεν είναι απλώς ένα «μέσο» ή «όργανο», δηλαδή ένα εργαλείο του ανθρώπου, με το οποίο εκφράζεται και επικοινωνεί με τους συνανθρώπους του. Είναι πολύ περισσότερο μια ιδιότητα του ανθρώπου, σπουδαία όσο και η ύπαρξή του, μια ιδιότητα που του ανήκει κατά τρόπο μοναδικό, χωρίς να είναι δυνατόν να βρεθεί κάτι ανάλογο σε άλλους οργανισμούς. Η ψυχολογική ανάλυση των τελευταίων ετών έδειξε ότι η γλώσσα είναι συνυφασμένη με τη σκέψη και τη συναισθηματική μας ζωή ως απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξή τους. Γιατί ο άνθρωπος σκέφτεται με λέξεις και εικόνες, και χωρίς τη γλωσσική έκφραση δεν είναι δυνατόν να υπάρχει οργανωμένη σκέψη, γιατί «η σκέψη αναδύεται μαζί με τη μορφή που την εκφράζει». Με την έννοια αυτή, η γλώσσα δεν είναι, όπως πιστεύουν γενικά, το μέσο με το οποίο εκφράζεται η ανθρώπινη σκέψη (μέσο που, άρα, μπορεί να αντικατασταθεί από κάποιο άλλο – ήχος, όγκους, χρώματα κλπ.), αλλά η απαραίτητη προϋπόθεση που δίνει στη σκέψη συνείδηση του εαυτού της.

Επομένως δεν είναι δυνατόν να συλλογιστόμαστε χωρίς γλώσσα, γιατί είμαστε ανίκανοι να κάνουμε διάκριση ανάμεσα στην εικόνα και τη σκέψη, καθώς και να καταλάβουμε ότι ο λόγος δεν ταυτίζεται με τον ακουστικό συμβολισμό του. Πραγματικά η γλώσσα, με όλον τον πνευματικό οπλισμό που έχει διαμορφωθεί μέσα της, κάνει «κατοχή» στο νέο άνθρωπο όσο βρίσκει σ' αυτόν ένα νέο δέκτη της χρήσης της. Αυτή κυριαρχεί στη σκέψη του και την κατεργάζεται. Όπως το έχει διαπιστώσει επιτυχημένα ένας Γερμανός σοφός «λέμε κατέχω μιαν γλώσσα αλλά στην πραγματικότητα εκείνη μας κατέχει». Φαίνεται έτσι καθαρά ότι η συμβολή της γλώσσας στην παιδεία του ανθρώπου είναι θεμελιώδης: η γλώσσα είναι ο απαραίτητος όρος για την ύπαρξη εκείνης, το μέσο με το οποίο η παιδεία του ατόμου ολοκληρώνεται και το στήριγμα που συνεχώς, σε όλη τη ζωή του, θεμελιώνει τη μόρφωση. Έτσι οι όροι «παιδεία» και «γλώσσα» δεν είναι δυνατόν να ξεχωριστούν.

Να γραφεί η περίληψη του κειμένου (περίπου 100 λέξεις)

Στην πρώτη παράγραφο του κειμένου να αιτιολογήσετε τη χρήση των σημείων στίξης.

Ποιοι τρόποι πειθούς αξιοποιούνται στη 2^η παράγραφο του κειμένου.

Σε ποια κατηγορία κειμενικών ειδών ανήκει το απόσπασμα που διαβάσατε;

Με ποια επιχειρήματα ο συγγραφέας αποδεικνύει ότι η σκέψη και η γλώσσα είναι αλληλένδετες;

Με ποια επιχειρήματα ο συγγραφέας αποδεικνύει ότι γλώσσα και παιδεία είναι αλληλένδετες;

ΚΡΙΤΗΡΙΟ

ΚΕΙΜΕΝΟ	
<p>Η γλώσσα είναι συνυφασμένη με την έκφραση του ανθρώπου, λειτουργία καθ' εαυτήν σπουδαία στην ύπαρξή του, καθώς και με την από αυτήν υπηρετούμενη επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων.[...] Δεν είναι όμως η γλώσσα ο μόνος εκφραστικός τρόπος του ανθρώπου. Εκφραστικός τρόπος του ανθρώπου είναι και η άναρθρη φωνή, κάτι προγλωσσικό, είτε η εκφώνηση έρρυθμων ήχων, η γεννητική της μουσικής. Εκφραστικός τρόπος του ανθρώπου είναι και η κάπως ρυθμική δόνηση του σώματος, η γεννητική του χορού. Εκφραστικός τρόπος του ανθρώπου είναι και η χάραξη γραφήματος είτε η πλαστική διαμόρφωση κάποιου υλικού, απαρχές των εικαστικών τεχνών.</p> <p>Η γλώσσα, όμως, υπερέχει από τους άλλους αυτούς εκφραστικούς τρόπους του ανθρώπου. Η γλώσσα έχει το προνόμιο να εκφράζει τις επιτεύξεις της διάνοιας του ανθρώπου, απειροδύναμη στη δράση της προς γνώση του κόσμου και προς διεύθυνση της συμπεριφοράς του ανθρώπου και άρα προς συντήρηση της ζωής του. Η γλώσσα είναι κατ' εξοχήν πρόσφορη προς επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, άρα και προς σύμπηξη¹ και λειτουργία της κοινωνίας, απαραίτητης για τη συντήρηση της ζωής και την υπαρξιακή προαγωγή του ανθρώπου, καθώς και για τη δημιουργία και την ανάπτυξη και τη συντήρηση του πολιτισμού. Οι άλλοι εκφραστικοί τρόποι συμβάλλουν επικουρικά είτε συμπληρωματικά στην ύπαρξη του ανθρώπου, στον εμπλουτισμό της κοινωνίας και στην ανάπτυξη του πολιτισμού. Ενώ χωρίς γλώσσα δεν υπάρχει κοινωνία, ούτε πολιτισμός.[...] Όποια έξοχη αξία και αν έχουν τα καλλιτεχνικά έργα του Φειδίου, υπέρτερη αξία έχουν τα με τη χρήση της γλώσσας υπηρετημένα ή και διαπλασμένα κάπως φιλοσοφικά έργα του Πλάτωνος. Η επιρροή, έστω έμμεσα, του λόγου του Πλάτωνος στην μετ' αυτόν Ιστορία και στη σημερινή ζωή της ανθρωπότητας είναι πολύ ενεργότερη και βαθύτερη από την αντίστοιχη επιρροή της τέχνης του Φειδίου.[...]</p> <p>Κάθε γλώσσα είναι καθρέφτισμα της νοοτροπίας και της ηθοτροπίας των ανθρώπων του οικείου λαού, αλλά και στοιχείο έκδηλο της διαφοριστικής του από τους «ξένους» λαούς ιδιοσυστασίας του. Είναι όμως και παιδαγωγός των ανθρώπων κάθε λαού η εθνική του γλώσσα, καθώς με την εκμάθηση και χρήση της η κάθε γενεά του εμβαπτίζεται κάπως στον πολιτισμό, τον δημιουργημένο από τις προηγούμενες γενεές του. Αποτελεί άρα για κάθε λαό η γλώσσα του κύριο πνευματικό αγαθό του. Και είναι πρώτιστο καθήκον των συγγραφέων και των δημοσιογράφων, ως υπεύθυνων για τη διαφύλαξη του εθνικού αυτού πλούτου η αδιάλειπτη μέριμνα προς ανεπιτήδευτη καλλιέργεια², με ορθή χρήση των λέξεων και άψογη τήρηση των κανόνων της γραμματικής, της φιλοσοφικής αυτής νομοθεσίας της γλώσσας. Και αυτό ισχύει κατ' εξοχήν, όταν πρόκειται για την υπό διάπλαση πάλι στην εποχή μας ελληνική γλώσσα, την δίκαια υμνημένη στην αρχαία μορφή της από τον Gibbon, ως «μουσικώτατη και γονιμώτατη γλώσσα...»</p>	

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ-Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
επιμέλεια: Μαρία Κάππου

και από τον Παλαμά [...] με στίχους του ποιήματος «Ασκραίος»: «τα λόγια της ευφραίνουν / των αηδονιών τα ονειράτα και των περιστεριών / και τους αλαφροϊσκιωτους μαγεύουν». Εξ άλλου, την ευλαβική φροντίδα για τη γλώσσα παραγγέλλει ο Διονύσιος Σολωμός, ο εμπνευσμένος αυτός αλαφροϊσκιωτος, με τη δήλωσή του «Μήγαρις³ έχω άλλο στο νου, πάρεξ⁴ ελευθερία και γλώσσα;».

Κωνσταντίνου Ι. Δεσποτόπουλου, Ακαδημαϊκού, Φιλοσοφία και θεωρία του πολιτισμού, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2001, σσ. 174-182.

1. **σύμπληξη**: στερεοποίηση, συγκρότηση
2. **καλλιέπεια**: η χάρη, η κομψότητα του λόγου
3. **μήγαρις**: μήπως
4. **πάρεξ**: εκτός

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας περίληψη 90-110 λέξεων του κειμένου που σας δόθηκε. **Μονάδες 25**

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 80-100 λέξεων το περιεχόμενο της φράσης του **Διονυσίου Σολωμού**, «Μήγαρις έχω άλλο στο νου, πάρεξ ελευθερία και γλώσσα;» **Μονάδες 12**

B2. Να εντοπίσετε στο κείμενο δύο (2) περιπτώσεις επίκλησης στην αυθεντία. **Μονάδες 6**

B3. α. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: ορθή, άναρθρη, δίκαια, υπεύθυνων, έμμεσα. **Μονάδες 5**

β. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: επιρροή, προνόμιο, καθήκον, επικουρικά, μέριμνα.

B4. α. Να βρείτε τρία (3) παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου από το κείμενο που σας δόθηκε. **Μονάδες 3**

β. Χωρίς να αλλάξετε το μέρος του λόγου των παρακάτω λέξεων ή ονοματικών συνόλων να σχηματίσετε από μία δική σας πρόταση με τις λέξεις: παιδαγωγός, πρόσφορη, επιρροή της τέχνης, πνευματικό αγαθό. **Μονάδες 40**